

Részletes ismertető az Olvasókönyv 2. osztályosoknak I–II. kötetről

(FI-501020201/1; FI-501020202/1; FI-501020203/1; FI-501020204/1)

A tankönyv koncepciója

Az olvasókönyv fejlesztésének elsődleges célja az volt, hogy a különböző módszertani iskolák és alkotó műhelyek eredményeinek figyelembevételével, azok szemléletére, tapasztalataira, tanulságaira támaszkodva szintézisre épülő, **a kommunikációs készségfejlesztést az egyik legfontosabb fejlesztési területnek tekintő** új tankönyvcsalád szülessen az átlagos képességű gyermekek számára.

Az 1–2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása. Az első olvasási sikerek meghatározóak az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Az anyanyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson.

A tankönyvcsalád kialakításakor figyelembe vettük azokat a tudományos eredményeket, melyek a hatékony olvasástanítás alapjait jelentik. Az olvasási folyamat alapvetően két fő részre osztható: a dekódolásra (vizuális élmény alapján a betűsorok megfejtése, a betűknek a megfelelő beszédhangokkal történő megfeleltetése) és a megértésre, vagyis a lexikai egység morfológiai szerkezetének felismerésére és a jelentés azonosítására (szövegértés).

A tankönyv azt a folyamatot támogatja, melynek során a gyermek a betűző olvasásról áttér a jó tempójú folyamatos olvasásra. A kezdeti szótagokra bontott szövegek olvasása után több olvasástechnikai óra beiktatásával fokozatosan hosszabb szövegeket kínálunk olvasásra.

Az olvasás-szövegértés fejlesztési folyamatát több oldalról segíti a könyv szerkezete is: RJR-technika, olvasásstratégiai eszköztár, többszintű szókincsfejlesztés, sajátélmények ütköztetése, alkalmazás, gyakorlás az új ismereteknél.

A tankönyv szerkezetét úgy alakítottuk ki, hogy a tanóra menetéhez illeszkedjen, ezzel is sugallva azt a módszertant, mellyel az értő olvasás fejlesztését támogatjuk. Az RJR-technikán alapuló felépítmény ráhangoló kérdésekkel, vizuálisan is leválasztva a szövegről, tartalmazza azokat a feladatokat, melyek a szöveg témáját előkészítik.

Emellett a nyelvi nehézségeket jelentő szavak, szókapcsolatok, kifejezések megismerése is elkezdődik, hogy a szöveg olvasása során ne akadjon meg a lendület egy-egy ismeretlen szó értelmezésekor. Fontos szerephez jut a saját élmény és az előzetes tudás transzferálása a felkészülés során.

A szövegek nehézségi foka és hossza fokozatosan növekszik. Az év elején még hanganalízissel kapcsolatos feladatokat, betűsorok, szótagok, szavak, szóoszlopok, szópiramisok, szószerkezetek, azok bővítése, illetve mondatok olvasása zajlik. Majd áttérünk a rövidebb szövegek, versek olvasására, és ezt követik a hosszabb mesék, szövegek.

A hosszabb szövegeket megállókkal tagoltuk. A megállókhöz az adott részhez kapcsolódó szövegfeldolgozó kérdéseket társítottunk. A leckéhez kapcsolódó olvasmányok mellett gyakran egyéb olvasmányokat pl. ismeretközlő szövegeket olvashatnak a gyerekek (pl. differenciáló jelleggel).

A kötetet úgy alakítottuk ki, hogy a sorok hossza olvasáshigiéniai és vizuáltipológiai szempontból a legmegfelelőbb legyen a korosztály számára. Az A/4 méretű könyv valójában egy A/5 tükörméretű szöveghosszúságot foglal magában, a széles margót pedig koncepcióban képes és szöveges szómagyarázatokra, az olvasókártyák mint memóriafofasok, hívóképek szerepeltetésére alakítottuk ki.

A kötet összeállításánál fontos szempont volt az olvasás fogalmát a megértés, a funkcionális olvasás irányába bővíteni: szem előtt tartani, hogy az olvasás az írott szöveg megértése, használata és megítélése az ember céljainak elérése, tudásának fejlesztése és társadalmi részvétele érdekében történik, és az olvasókönyvek feladata ennek alapozása. Ezért a szépirodalmi szövegeken túl egyéb szövegtípusba tartozó szövegeket is olvastatunk a gyerekekkel, táblázatokat értelmezünk, plakátokat, mozijegyet stb., ahogyan a tanulás tanulásának is megkezdjük az előkészületeit.

A 2. osztályosoknak szóló Olvasókönyv kialakítása a következő kritériumoknak szerint valósult meg:

- megfelelően a kerettantervi elvárásoknak,
- az olvasás tanítására, tanulására vonatkozó módszertani elveket szintetizálja,
- a tankönyv szerkezete tipográfiai és funkcionálisan is tükrözze az RJR-modellt, ezáltal az órávezetéshez is segítségül szolgáljon,

- fokozatosan, spirálisan építkezzen, vissza-visszatérő elemekkel, egyre bővülő ismeretekkel,
- keresztntantervi megfelelések szerepeljenek benne (matematika, környezetismeret), hogy tudatosítsuk az olvasás-szövegértés az élet minden területére kiterjedő mivoltát,
- az olvasástechnika fejlesztéséhez alkalmas terjedelmű és összetételű legyen,
- megfeleljen a korosztály értelmi-érzelmi fejlettségének,
- az alapszókincre építsen, de a szókincsfejlesztést is segítse (ez utóbbit a margón kis képekkel, a szöveggyűjteményben szöveges magyarázattal is segítettük),
- motiváló kommunikációs tankönyv legyen, melynek feladatai és képanyaga beszélgetésre inspirálják a tanulókat.

A tankönyv felépítése

Az Olvasás 2. osztályosok számára I-II. kötet felépítése az évszakokhoz kötődő tematikát követi, egy-két kiegészítő fejezettel.

Az I. kötet 4 fejezetre tagolódik:

1. Ismét együtt! Ismételjünk!
2. Ősz
3. Mese, mese, mátká...
4. Tél

A kötetszerkezet kialakításánál figyelembe vettük az átmenetet a betűző, szótagoló olvasástól a folyamatos, lendületes folyékony olvasás kialakulása felé. Ezért az ismétlődő részben a hanganalízisig visszanyúlóan található feladatok, majd fokozatosan építkezünk a betűtől a szövegszintig. Ezt az építkezést több olvasástechnikai órával is megtámogatjuk, hogy a differenciálásra is elégséges anyagot nyújtsunk pl. Almaszüret 18. o. (a, á, e, é, i, í gyakorlása); Erre csörög a dió 20. o. (o, ó, ö, ő, ü, ú gyakorlása); Birs, hárs, pinty 34. o. (mássalhangzó-torlódásos szavak olvasása) stb.

Az I. kötet az évszakra (ősz) jellemző szövegek (Gyárfás Endre: Gesztenyészó, Petőfi Sándor: Itt van az ősz, itt van újra..., Kányádi Sándor: Világá ment a nyár stb.) és

a kerestetanternvi megfeleltetés (természetismeret: a mesékben olvasott állatokkal kapcsolatos ismeretközlő szövegek pl. szarka, vadgalamb 14. o., Téli vendégeink 29. o., Mezei tücsök, Hangya 54. o.) mellett a mesékkal, elsősorban a magyar népmesékkal foglalkozik (Az égig érő paszuly, Az okos lány, Három kívánság, A só, Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj).

Nem direkt módon, hanem közvetve, felfedeztetéses módszerrel egyre több és több olyan elemet ismernek fel a gyerekek, amelyek a népmesékre jellemzők. Ehhez kialakítottuk az **Olvasókártyákat**, melyek a legfontosabb mesei attribútumokat, szereplőket, fordulatokat hivatottak egy-egy szimbólummal behívni. Ezekből a mesék vázlatlánca is kirakható, s a már megismert elemekből kreatív szövegalkotással új mesék szülehetnek.

Az olvasókönyvben szerepelnek magyar népmesék és más népek meséi mellett, versek, ismeretközlő szövegek, találós kérdések, levél, interjú, lexikon szócikkek, olvasás- és beszédtechnikai fejlesztésre alkalmas szövegek.

Az II. kötet 5 fejezetre tagolódik:

1. Tél
2. Gyermekvilág
3. Tavasz
4. Mesés természet
5. Nyár

A kötetszerkezet kialakításánál figyelembe vettük az átmenetet a betűző, szótagoló olvasástól a folyamatos, lendületes folyékony olvasás kialakulása felé. Ezt az építkezést több olvasástechnikai órával is megtámogatjuk, hogy a differenciálásra is elégséges anyagot nyújtsunk. Az első kötetben az olvasástechnikai órák száma jóval nagyobb, de a II. kötetben is megtalálhatók pl. Didergő 6. o. (olvasástechnika: a hangoktól a szövegig), Virághívogató 68. o. stb.

Az II. kötet az évszakra jellemző szövegek (Andersen: A Hókirálynő, Kányádi Sándor: Néma tulipán stb.) és a kerestetanternvi megfeleltetés (természetismeret: a mesékben olvasott állatokkal, növényekkel kapcsolatos ismeretközlő szövegek pl. Badacsony 110. o., Gellért-hegy 118. o., A szöcskék 138. o., Fekete bodza 141. o.) mellett a gyermekek világával és a mondákkal foglalkozik.

A Gyermekvilág c. fejezet több olvasmánya ütközteti a gyermek és a felnőtt szemléletmódját, a jó és a rossz megítélésének erkölcsi dilemmáját (pl. Vesztergom

Andrea: saroklakó, Fecske Csaba: Jó leszek!, Janikovszky Éva: Ha én felnőtt volnék..., Saint-Exupéry: A kis herceg).

A Mesés természet fejezetben kis betekintést nyerhetnek a tanulók a mondák világába is, melyet felsőbb évfolyamokon fejtünk majd ki jobban (pl. A Balaton születése, Balatoni mondák, Hány véka a Gellért-hegy?).

Természetesen ebben a kötetben is találkozhatnak a gyermekek mesékkal, elsősorban műmesékkal (pl. Collodi: Pinokkió, Gárdonyi Géza: A mindentudó kalap stb.).

A margón szereplő hívóképeket a II. kötetben éppúgy szerepeltetjük, mint az elsőben, de – mivel elsődleges célunk az volt, hogy a magyar népmesék jellemzőit kezdjük el észrevenni, összegyűjteni – ebből a kötetből csak néhány kiválasztott mese kártyái szerepelnek a kézzel fogható pakliban (pl. A Hókirálynő). Ahol viszont érezhetően megjelennek a népmesei elemek, ott megjelennek az olvasókártyák is (pl. G. Joó Katalin: Cseresznyevirág meséje). Ezekből a kártyákból a mesék vázlatlánca is kirakható, s a már megismert elemekből kreatív szövegalkotással új mesék születhetnek.

Az olvasókönyvben II. kötetében szerepelnek más népek meséi (pl. lengyel, görög mese), kortárs és klasszikus versek, ismeretközlő szövegek, olvasás- és beszédtechnikai fejlesztésre alkalmas szövegek, recept, menutrend, könyvajánló.

A tankönyv jellemzői

Az Olvasókönyv 2. osztályosoknak számos olyan tipográfiai elemmel él, mely vizuálisan is támogatja az elsajátítást. Az olvasmányok, törzsszövegek mindig fehér háttéren szerepelnek, hogy jól elkülönüljenek a feldolgozástól.

A ráhangolódás és a megállókhöz kapcsolódó kérdések sárga háttéren olvashatók.

A feladatsorszámok nyíl jellegűek, az olvasási irányt hivatottak támogatni.

A feladatnyilaktól eltérő színű nyilak jelzik a szövegben azokat a megállókat, amelyekhez kérdések is társulnak.

A margón többféle információ fut: olvasókártyák hívóképekkel a történetnek megfelelően (pl. tk. 89-90.), szómagyarázatok szöveges vagy képi formában.

Az olvasmányokhoz rendszerező ábrák kapcsolódnak (tk. 52. o., 86. o., 97. o.).

Az olvasás munkafüzeteket úgy alakítottuk ki, hogy könnyen befogadható, sok képpel illusztrált, motivációs erővel bíró feladatgyűjteményt kapjanak kézhez a tanulók, s ez a munkafüzet játékosan, biztosan alapozza a felsőbb évfolyamokat.

Az elnyújtott ismétlődő szakaszban az Ábécés olvasókönyvből ismerős feladattípusokkal és grafikákkal megtámogatva fejlesztjük az olvasástechnikát és a részképességeket, a differenciálásra is nagy hangsúlyt fordítunk az év elejére összegyűjtött direkt problémákra koncentráltan kidolgozott gyakorlóórák során, melyeket a munkafüzetben is megtámogattunk (pl. 13-15. o.).

Az egyre nehezedő, nagyobb lélegzetű szövegek felé közeledve, kínálunk egy-egy kiegészítő olvasmányt a munkafüzetben (pl. 37. o.), tankönyv-független, rövidebb, elsősorban ismeretközlő szövegeket olvasásstratégiai módszerrel történő feldolgozásra.

A tanulás tanulásának alapozását már ezen az osztályfokon

